

DİYANET DERGİSİ

(DİNİ, İLMİ, AHLÂKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ)

CİLT: XI — SAYI: 1

OCAK - ŞUBAT 1972

Kur'an Okuyan ve Dinleyenlerin Bilmesi Gereken Bazı Hususlar

— I —

Tayyar ALTIKULAÇ
Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

I. KUR'AN OKUMANIN ÖNEMİ VE BUNU TEŞVİK EDEN RİVÂYETLER:

Kur'ân-ı Kerim İlâhî bir eser ve benzerini ortaya koymada beşerin âciz kaldığı mu'ciz bir kelâmdır. Bu ilâhî kelâmı tilâvet etmek veya tilâvet edeni dinlemek ise, dînen ibâdet hükmünde olup, sevap kazanılmasına vesîle olur. Nitekim; "... Onlar geceleri secdeye kapanarak Allâh'ın âyetlerini okurlar." (3:113) âyet-i celîlesiyle Kur'ân okumaya devam edenler övülmüştür.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) in bizzat kendileri bu konuya önem verirler, tilâvet ederler, tilâvet edeni dinlerler, bâzan da ilâhî kelâmın imanlî gönülleri sarıp titreten tesiriyle mübârek gözlerinden yaşlar aktığı olurdu¹.

Bir hadis-i şerif şöyledir: "Şu Kur'ân'ı öğreniniz. Şüphesiz ki onu okumakla her harfine bedel on sevapla mükâfatlandırılırsınız..."²

Tâbiûn'un ileri gelenlerinden büyük fakih Hâlid b. Ma'dân'ın (öl. 104/723) da şu sözü nakledilmiştir: "Kur'ân okuyan kimse için ecir vardır. Onu dinleyenin ecri ise iki kattır."³

Nâfile oruca niçin fazlaca devam etmediği sorulan sahâbî Abdullah b. Mes'ud (r.a.) şöyle cevap vermiştir: "Oruçlu olduğum zaman, dilediğim kadar Kur'ân okuyamıyorum. Halbuki ben, Kur'ân tilâvetinden daha çok hoşlanıyorum."⁴

Mezhep imamlarından Ahmed b. Hanbel (öl. 241/855) anlatıyor: "Rüyamda Cenâb-ı Hakk'ı gördüm ve dedim ki:

- Ey Rabbim, has kullarını sana yakın kılan şeylerin en değerlisi nedir?
- Benim kelâmım(ı okumaları), buyurdu.

(1) bk. Sahihu'l-Buhârî, VI, 114, İstanbul, 1315.

(2) Sunenu'd-Dârimî, II, 429, Dimeşk, 1349.

(3) Adı geçen eser, II, 444.

(4) İbnu'l-Cezerî, en-Negr, I, 3, Kahire, tarihsiz.

— Anlayarak mı, yoksa anlamadan mı? dedim.

— Anlayarak ve anlamayarak, buyurdu.”⁵

Kur’ân okumadaki asıl gaye, onu anlamak, mânâsı üzerinde düşünmek... gibi hususlar olmakla beraber⁶, mânâsını anlamayanları da Kur’ân okumaya ve dinlemeye teşvik eden ve bu işin ibâdet hükmünde olduğunu ifade eden haberler pek çoktur⁷.

II. KUR’ÂN-I KERİMİN EZBERLENMESİ:

Kur’ân-ı Kerim’in bütün âyetlerinin ezberlenmesi ale’l-kifâye farzlardandır. Namaz câiz olacak kadarını ezberlemek ise her müslüman kadın ve erkeğe farz-ı ayındır⁸.

Bu zaruretin dışında Kur’ân’dan bâzı sûre ve bölümlerin —elden geldiği nisbette— ezberlenmesi, her dindar kişiden beklenen şeydir. Kur’ân öğreticiliği, imâmet, va’z, konferans... gibi dîni ve içtimâî görevleri ifâ eden, irşad ve tebliğ sorumluluğunu farklı bir ölçüde taşıyanlar için bu ezber gerçevesinin herkesten daha geniş olması pek tabiidir.

Kur’ân-ı Kerim’in bâzı sûreleri, diğer bâzılarına nisbetle daha yaygın halde ezberlenegelmıştır. Bunun sebebi, o sûre ve âyetler hakkında vârid olan haberler olsa gerektir. Bunlardan bâzıları hakkında kaynaklarda mevcut rivâyetleri burada zikretmeği faydalı buluyoruz.

A. el-Fâtîha sûresi:

Bu sûrenin her müslüman kadın ve erkeğin hıfzında bulunması dînen vâcip hükmündedir⁹. Bu hüküm, “Fâtîhasız namazın namaz olmayacağı”¹⁰ haberine istinad eder. Ayrıca bu sûre hakkında bize gelen haberlerden şu rivâyetleri zikredebiliriz:

1. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Kur’ân’da en yüce sûre el-Fâtîha sûresidir.”¹¹

(5) Gazâlî, el-İhya. I, 282, Kahire, tarihsiz; en-Neşr, I, 4.

(6) Kur’an, zamanımız müslümanlarının birçoğunun yanlış olarak anladığı gibi, sadece mü’minlerin okumaları ve okuyanı dinlemeleri için gönderilmiş bir kitap değildir. Onun gönderiliğindeki asıl gaye, manalarının anlaşılması, üzerinde düşünülmesi ve bu manaların gerektirdiği yaşayışın gerçekleştirilmesidir. Nitekim Cenâb-ı Hak: “Bu Kur’an, âyetlerini iyiden iyiye düşününler, tam akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz feyz kaynağı bir kitaptır.” (38:29) buyurmuştur. Bu asıl gaye yanında, onun tilâvetinin ruhlara huzur ve sükûn veren tesirinden ve ecrinden mü’minlerin faydalanmaları, onlara Allâh’ın lutûfları cümlesindedir.

(7) bk. Sahîhu’l-Buhârî, VI, 96-116; Sahîhu Muslim, I, 543-566, Kahire, 1955; Senenu’d-Dârimî, II, 429-479; Musannefu İbn Ebi Şeybe. II, 158/a, Topkapı (Medine) ktp. 333-334.

(8) Zihni Muhammed, Ni’met-i İslâm (Kitâbu’s-salât), s. 96, İstanbul, 1313.

(9) Adı geçen eser ve yer.

(10) Bir hadîs-i şerif şöyledir: “el-Fâtîha sûresini okumayanın namazı namaz değildir” (bk. Sunenu’n-Nesâî, II, 137, Kahire, 348/1930m; Sunenu’d-Dârimî, II, 283). Ayrıca bk. Sahîhu’l-Buhârî, I, 184; Sahîhu Muslim, I, 295.

(11) bk. Sahîhu’l-Buhârî, V, 146; Sunenu’d-Dârimî, II, 445-446; Suyûtî(el-İtkan. II, 153, Kahire, 1313.

2. Yine Hz. Peygamber (a.s.) buyuruyor: “el-Fâtiha sûresinde her derdin şifası mevcuttur.”¹²

B. Âyetü'l-kürsî:

el-Bakara sûresinin 255. âyeti olan ve her namazdan sonra genellikle okunan bu âyet-i celile hakkındaki rivâyetlerden ikisi şöyledir:

1. Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor: “Allâh'ın kâtâbında en yüce âyet, âyetü'l-kürsî'dir.”¹³

2. Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor: “Her farz namazdan sonra kim âyetü'l-kürsî'yi okursa, —ölümün henüz o şahsa gelip çatmaması hâric— hiçbir şey onun Cennete girmesini engelleyemez.”¹⁴

C. el-Bakara sûresinin son iki âyeti:

Daha çok yatsı namazından sonra tilâvet edilen ve geceleri yatmadan önce okunan bu iki âyet hakkındaki hadislerden biri şöyledir:

Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor: “el-Bakara sûresinin sonunda bulunan iki âyeti her kim geceleri okursa —her çeşit kötülöklere ve şerlere karşı— bu iki âyet ona yetişir.”¹⁵

D. Yâsîn sûresi:

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

1. “Kur'ân'ın kalbi Yâsîn sûresidir. Allâh'ı ve âhîret hayâtını arzu ederek onu okuyan herkesin günahlarını Allah affeder. Sizler onu —sevâbını bağışlamak üzere— ölümlerinizi için de okuyunuz.”¹⁶

2. “Her şeyin bir kalbi (özü) vardır. Kur'ân'ın kalbi de Yâsîn sûresidir. Onu okuyan sanki Kur'ân'ın tamamını on defa okumuş demektir.”¹⁷

E. el-Feth sûresi:

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Bana bu gece¹⁸ bir sûre inzâl edildi ki, o sûre, üzerine güneşin doğup battığı şeylerin hepsinden, bana göre daha sevimlidir.” Rasûl-i Ekrem bu sözü müteakip el-Feth sûresini okudu ve inzâl olunan sûrenin bu sûre olduğunu anlatmış oldu¹⁹.

F. el-Haşr sûresinin son âyetleri:

Daha çok sabah namazlarından sonra okunan bu âyetlerle ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.v.) in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: “Her kim sabaha çıktığında üç defa (eûzü billâhi's-semî'l-alîmi mine's-seytâni'r-racîm) der,

(12) Sunenu'd-Dârimî, II, 445.

(13) Sahîhu Muslim, I, 556; Sunenu'd-Dârimî, II, 447; el-İtkan, II, 153.

(14) el-İtkan, II, 153 (İbn Hibbân ve en-Nesâî'den naklen).

(15) Sahîhu Muslim, I, 555; Mansûr Ali Nâsîf, et-Tâc, IV, 19, Kahire, 1351.

(16) Musnedu Ahmed b. Hanbel, V. 26.

(17) Sunenu'd-Dârimî, II, 456.

(18) Hudeybiye dönüşüne raslayan bir gece kasedilmiştir.

(19) bk. Sahîhu'l-Buhârî, VI, 44; Sahîhu Muslim, III, 1413; et-Tâc, IV, 19.

el-Haşr sûresinin son üç âyetini okursa, Allah o kimse hakkında 70 bin melek görevlendirir; onlar da akşama kadar bu şahıs için duâ ederler. Eğer bu şahıs aynı gün ölürse şehit olarak ölmüş demektir. Yine her kim bu işi akşam olduğunda yaparsa, kendisi için aynı hal sabaha kadar söz konusudur.”²⁰

G. el-Mülk sûresi:

1. Ashabdan Câbir (r.a.) diyor ki: “Efendimiz (s.a.v.) es-Secde ve el-Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı.”²¹

2. Hz. Peygamber (s.a.v.) in bizzat kendilerinin de bu sûre hakkında şöyle buyurdıkları rivâyet edilmiştir: “Kur’ân’da tamamı otuz âyet olan bir sûre vardır ki, okuyana şefâat eder. Ve o şahsın günahları bağışlanır. Bu sûre el-Mülk sûresidir.”²²

Diğer bâzı sûre ve âyetlerin okunmasını teşvik zmnında Hz. Peygamber (s.a.v.) den rivâyet edilen haberler bulunmakla beraber, burada bu kadarını zikretmekle yetiniyoruz²³.

Kısa sûrelerin (ed-Duhâ’dan veya el-F’l sûresinden itibaren Kur’ân’ın son sûresi en-Nâs’a kadar) daha yaygın halde ezberlenmesini de yine haklarında vârid olan haberlere ve daha çok —kısa olmaları sebebiyle— ezberlenmelerinin kolay oluşuna hamletmek mümkündür.

(Devamı gelecek sayıda)

(20) Musnedü Ahmed b. Hanbel, V. 26; et-Tâc, IV, 20 (et-Tirmizi’den naklen).

(21) et-Tâc, IV, 21 (et-Tirmizi’den naklen). Bu hadîs zayıf bir senedle rivâyet edilmiştir.

(22) et-Tâc, IV, 20 (Ebû Dâvûd ve et-Tirmizi’den naklen).

(23) Fazla bilgi için bk. Sahîhu'l-Buhârî, VI, 103-105; Sahîhu Muslim, I, 553-558; Sune-nu'd-Dârimî, II, 445-462; el-İtkan, II, 153-155; et-Tâc, IV, 13-25 v.s.